

Sammenfatning

Kommunernes perspektiver på centrale udfordringer på voksensocialområdet

Katrine Iversen, Didde Cramer Jensen, Mathias Ruge og Mads Thau

Sammenfatning - Kommunernes perspektiver på centrale udfordringer på voksesocialområdet.

© VIVE og forfatterne, 2018

e-ISBN: 978-87-7119-601-6

Forsidefoto: Lars Degnbol
Projekt: 301105

VIVE – Viden til Velfærd
Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K
www.vive.dk

VIVE blev etableret den 1. juli 2017 efter en fusion mellem KORA og SFI. Centeret er en uafhængig statslig institution, som skal levere viden, der bidrager til at udvikle velfærdssamfundet og den offentlige sektor. VIVE beskæftiger sig med de samme emneområder og typer af opgaver som de to hidtidige organisationer.

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Sammenfatning

Socialstyrelsen har i forbindelse med udarbejdelsen af Socialpolitisk Redegørelse 2018 ønsket at få gennemført en systematisk undersøgelse af kommunernes behov for viden og faglig understøttelse på voksenalområdet. Formålet med undersøgelsen er at skabe et datainformeret grundlag om kommunernes udfordringer med at levere virksomme sociale indsatser, som kan bidrage til fremtidige politiske og administrative beslutningsoplæg om prioritering af midler til at udvikle en vidensbaseret socialpolitik på voksenalområdet.

VIVE gennemfører to delundersøgelser for Socialstyrelsen: en interviewbaseret foranalyse, der etablerer fundamentet for den samlede analyses fokus og tematikker, og en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse, der afdækker kommunernes aktuelle udfordringer og behov på voksenalområdet.

Kort om undersøgelsen

VIVEs opgave er at afdække de udfordringer, som kommunerne oplever i forhold til at implementere og levere virksomme indsatser på voksenalområdet. Det betyder, at fokus ligger på kommunernes oplevede udfordringer i arbejdet med de faglige aspekter af anvendte sociale indsatser og ikke på de udfordringer, kommunerne måtte opleve i forhold til fx økonomi og juridiske forhold. Det betyder også, at fokus alene ligger på at beskrive de udfordringer, kommunerne har i at føre en vidensbaseret politik på voksenalområdet. Spørgsmålene om, hvorfor problembilledet ser ud, som det gør, og hvad løsningerne kunne være, ligger i Socialstyrelsens videre arbejde med resultaterne af VIVEs undersøgelse.

Foranalysen er gennemført som en interviewundersøgelse blandt udvalgte kommunale repræsentanter med henblik på at identificere kommunernes aktuelle udfordringer i leveringen og tilrettelæggelsen af virksomme sociale indsatser. De i foranalysen identificerede udfordringer er herefter kvalificeret gennem inddragelse af en interessentfølgegruppe, eksperter på voksenalområdet og aktuel viden om de identificerede udfordringer. Spørgeskemaundersøgelsen er udarbejdet på baggrund af resultaterne af foranalysen og afdækker udbredelsen af de identificerede udfordringer på tværs af landets kommuner.

I spørgeskemaundersøgelsen afdækkes kommunernes udfordringer relateret til arbejdet med i alt otte specifikke undermålgrupper, fordelt på tre målgruppeområder samt en tværgående målgruppe på voksenalområdet.

Inden for målgruppeområdet borgere med psykiske vanskeligheder undersøges undermålgrupperne:

- borgere med svære psykiske lidelser, der udskrives fra behandlingspsykiatrien
- unge voksne med psykisk sårbarhed og sociale udfordringer, der ikke kan karakteriseres ved en væsentlig nedsat funktionsevne (fx symptomer på angst, lettere spiseforstyrrelse eller selvskadende adfærd)
- borgere med komplekse diagnoser og bi-problematikker, det vil sige borgere med flere forskellige problemstillinger, der skal håndteres samtidigt (fx en psykisk lidelse og samtidigt misbrug).

Inden for målgruppeområdet for voksne borgere med handicap undersøges undermålgrupperne:

- unge voksne med kognitiv funktionsnedsættelse (fx autisme/ADHD) og samtidigt misbrug
- borgere med fysisk handicap, herunder både borgere med mindre og sværere fysisk handicap
- voksne borgere med kognitiv funktionsnedsættelse (fx borgere med autisme, ADHD eller medført/erhvervet hjerneskade).

Inden for målgruppeområdet udsatte voksne undersøges undermålgrupperne:

- unge over 18 år med hashmisbrug
- unge hjemløse borgere.

Derudover undersøges den tværgående målgruppe af borgere på voksenalderområdet, der bliver ældre, og hvis somatiske vanskeligheder tiltager.

For hver af de ni undermålgrupper afdækkes det først, hvor udbredte og hvor store de oplevede udfordringer er i forhold til arbejdet med at levere en virksom social indsats. Dernæst afdækkes det, hvor stort et behov kommunerne oplever for ekstern understøttelse – fx fra Socialstyrelsen eller anden aktør – i forhold til at imødekomme udfordringerne. Som det tredje afdækkes det, hvad udfordringerne med en given målgruppe mere specifikt består af. Her spørges der til syv typer af udfordringer i arbejdet med at levere en virksom social indsats over for borgene på voksenalderområdet. De ni målgrupper og de syv typer af udfordringer er udledt på baggrund af fundene i foranalysen og afspejler henholdsvis de målgrupper, som kommunerne aktuelt oplever størst udfordringer med at levere en virksom social indsats til, og de typer af udfordringer, som kommunerne oplever i leveringen af en virksom social indsats. I undersøgelsen har VIVE også undersøgt, om der er systematisk forskel på, hvor store udfordringer og understøttelsesbehov kommunerne oplever afhængigt af kommunernes størrelse og deres ressourcepres på voksenalderområdet. Nedenfor præsenteres undersøgelsens hovedkonklusioner.

Hovedkonklusioner

I alt har 77 % af kommunerne deltaget i spørgeskemaundersøgelsen. Selvom der er spredning i kommunernes udfordringer og understøttelsesbehov, så er et hovedfund, at mellem 90 og 100 % af de kommuner, som har besvaret spørgeskemaet, oplever udfordringer i arbejdet med at levere virksomme sociale indsatser til de undermålgrupper, spørgeskemaundersøgelsen fokuserer på. Der er også meget små forskelle i svarene fra fx store og små kommuner eller mellem kommuner under større og mindre ressourcepres. De udfordringer, der blev identificeret i foranalysen, er således meget udbredte på tværs af kommunerne.

Kommunerne er enige om, at der er udfordringer i arbejdet med alle de undersøgte undermålgrupper, men udfordringerne opleves som relativt større i arbejdet med nogle undermålgrupper end i arbejdet med andre. Et andet hovedfund er således, at kommunerne oplever størst udfordringer i arbejdet med målgrupperne på området for borgere med psykiske vanskeligheder. Kommunerne oplever næststørst udfordringer i arbejdet med målgrupperne på området for udsatte voksne samt den tværgående målgruppe af ældre borgere med somatiske vanskeligheder, mens de oplever mindst udfordringer i arbejdet med borgere med handicap.

På alle målgruppeområderne er der en positiv sammenhæng mellem, hvor store udfordringer kommunerne oplever i arbejdet med at levere en virksom indsats til de enkelte undermålgrupper, og de behov for ekstern understøttelse, de oplever at have brug for, for at kunne håndtere udfordringerne. Kommuner, der oplever store udfordringer i arbejdet med en given undermålgruppe, oplever således også et stort behov for ekstern understøttelse.

Kommunerne er også blevet bedt om at vurdere, hvilke tre undermålgrupper de oplever størst udfordringer i arbejdet med. Resultaterne viser her, at kommunerne oplever størst udfordringer i arbejdet med undermålgrupperne på målgruppeområdet for borgere med psykiske vanskeligheder. Det gælder henholdsvis borgere med svære psykiske lidelser, der udskrives fra behandlingspsykiatrien, borgere med komplekse diagnoser og bi-problematikker, det vil sige borgere med flere forskellige problemstillinger, der skal håndteres samtidigt (fx psykisk sygdom og samtidigt misbrug) samt unge voksne med psykisk sårbarhed og sociale udfordringer, der ikke kan karakteriseres ved en væsentlig nedsat funktionsvne (fx symptomer på angst, lettere spiseforstyrrelse eller selvskadende adfærd).

Et tredje hovedfund er, at de kommunale udfordringer på voksensocialområdet ser ud til at være drevet af nogle specifikke typer af udfordringer. På tværs af målgruppeområderne er billedet helt entydigt, at kommunerne oplever særlige udfordringer med koordinering på tværs af sektorer. Det kan fx dreje sig om tidlig udskrivning fra psykiatrien eller ønsket om en helhedsorienteret indsats på tværs af social-, sundheds- og beskæftigelsesområdet. Også omlægning til tidlig og forebyggende indsats er en udfordring, der går på tværs af målgruppeområderne. For borgere med psykiske vanskeligheder og udsatte voksne oplever kommunerne også udfordringer i forhold til koordinering forvaltninger eller afdelinger imellem, mens manglende indsatser til målgruppen opleves som en udfordring på området for voksne borgere med handicap. I forhold til den tværgående målgruppe af ældre borgere med somatiske vanskeligheder på voksensocialområdet viser undersøgelsen, at kommunerne oplever konkrete udfordringer med at finde de rette indsatser til borgerne og med at løfte kompetence- og vidensniveauet hos de fagprofessionelle. Nedenfor uddybes hovedkonklusionerne for de enkelte målgruppeområder.

Området for borgere med psykiske vanskeligheder

Alle kommuner, der har besvaret spørgeskemaet, oplever enten mindre, ret store eller meget store udfordringer i arbejdet med målgrupperne på området for borgere med psykiske vanskeligheder. Faktisk oplever hele tre ud af fire kommuner meget eller ret store udfordringer på området for borgere med psykiske vanskeligheder. De største kommunale udfordringer ligger i arbejdet med borgere med svære psykiske lidelser, der udskrives fra behandlingspsykiatrien, og med borgere med komplekse diagnoser og bi-problematikker, det vil sige borgere med flere forskellige problemstillinger, der skal håndteres samtidigt (fx en psykisk lidelse og samtidigt misbrug). Behovet for ekstern understøttelse er generelt højt på området, men kommunerne efterspørger særligt understøttelse til at håndtere udfordringerne i arbejdet relateret til borgere med komplekse diagnoser og bi-problematikker (borgere med flere forskellige problemstillinger, der skal håndteres samtidigt (fx en psykisk lidelse og samtidigt misbrug)). De mest centrale udfordringer i kommunerne relaterer sig til koordinering på tværs af sektorer fx i forbindelse med tidlig udskrivning fra behandlingspsykiatrien, koordinering med beskæftigelsesområdet i forhold til unge voksne med psykisk sårbarhed og sociale udfordringer eller koordinering mellem psykiatrien og misbrugsområdet i forhold til borgere med psykisk lidelse og samtidigt misbrug.

Området for voksne borgere med handicap

Kommunernes udfordringer på området for voksne borgere med handicap er forskellige på tværs af målgrupperne. Knap to tredjedele af kommunerne oplever meget eller ret store udfordringer i arbejdet med unge voksne med kognitiv funktionsnedsættelse og samtidigt misbrug, mens kommunernes

oplevelse af udfordringerne relateret til arbejdet med borgere med fysisk handicap er væsentligt mindre. Kommunerne angiver, at det oplevede behov for understøttelse er størst i forhold til målgruppen unge voksne med kognitiv funktionsnedsættelse og samtidigt misbrug, hvor udfordringerne mere specifikt relaterer sig til behovet for tværfaglige løsninger, hvilket kræver koordinering på tværs af fagligheder, muligheder for tværfaglig sparring og kompetenceudvikling. Omvendt angiver kommunerne, at det oplevede behov for understøttelse er mindst for borgere med fysisk handicap, hvor udfordringerne mere specifikt relaterer sig til samarbejdet med beskæftigelsesområdet og borgernes pårørende, herunder i forbindelse med afklaring af borgernes funktionsniveau og støttebehov. Den mest centrale udfordring på tværs af målgrupperne på området for voksne borgere med handicap ligger ifølge kommunerne i at koordinere på tværs af sektorer.

Området for udsatte voksne

Lidt under halvdelen af kommunerne oplever meget eller ret store udfordringer på området for udsatte voksne. Både kommunernes oplevede udfordringer relateret til arbejdet med henholdsvis unge over 18 år med hashmisbrug og unge hjemløse borgere og deres behov for understøttelse til at imødekomme udfordringerne, er lige store på tværs af målgrupperne. De to mest centrale udfordringer for kommunerne relaterer sig mere specifikt til koordinering på tværs af sektorer samt i forhold til omlægning til tidlig og forebyggende indsats. For målgruppen unge over 18 år med hashmisbrug relaterer de oplevede udfordringer sig fx til at få koordineret indsatsen på tværs af beskæftigelsesområdet, socialområdet og psykiatrien, så borgerne motiveres til en aktiv deltagelse, samt til, at de unge ofte ikke er motiverede for at komme ud af deres misbrug, hvilket vanskeliggør en tidlig indsats. I forhold til unge hjemløse borgere relaterer de oplevede udfordringer sig til, at de unge ofte har været sofa-surfere et stykke tid, inden hjemløsheden blev et problem, og kommunerne derfor sent bliver opmærksomme på dem, samt det, at det er vanskeligt at finde billige boliger til målgruppen.

Ældre borgere på voksensocialområdet, der bliver ældre

Lidt over halvdelen af kommunerne oplever meget eller ret store udfordringer i forbindelse med, at borgerne på voksensocialområdet bliver ældre og får flere somatiske vanskeligheder. Kommunernes behov for understøttelse er for denne målgruppe lavere end behovet for understøttelse i forhold til området for borgere med psykiske vanskeligheder, men større end behovet for understøttelse i forhold til området for voksne borgere med handicap samt området for udsatte voksne. De mest centrale udfordringer relateret til arbejdet med borgere på voksensocialområdet, der bliver ældre, ligger i koordinering på tværs af sektorer, herunder mere specifikt koordinering med sundhedsområdet, samt manglende kompetencer og viden på området. I modsætning til de øvrige målgruppeområder er der forskel på tværs af kommunerne både i forhold til størrelsen af udfordringerne og behovet for understøttelse, således at borgere på voksensocialområdet, der bliver ældre, fylder mere i kommuner med mindre ressourcepres.

Hele rapporten "Kommunernes perspektiver på centrale udfordringer på voksensocialområdet" kan hentes på VIVEs hjemmeside.

**VIDEN I
VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD